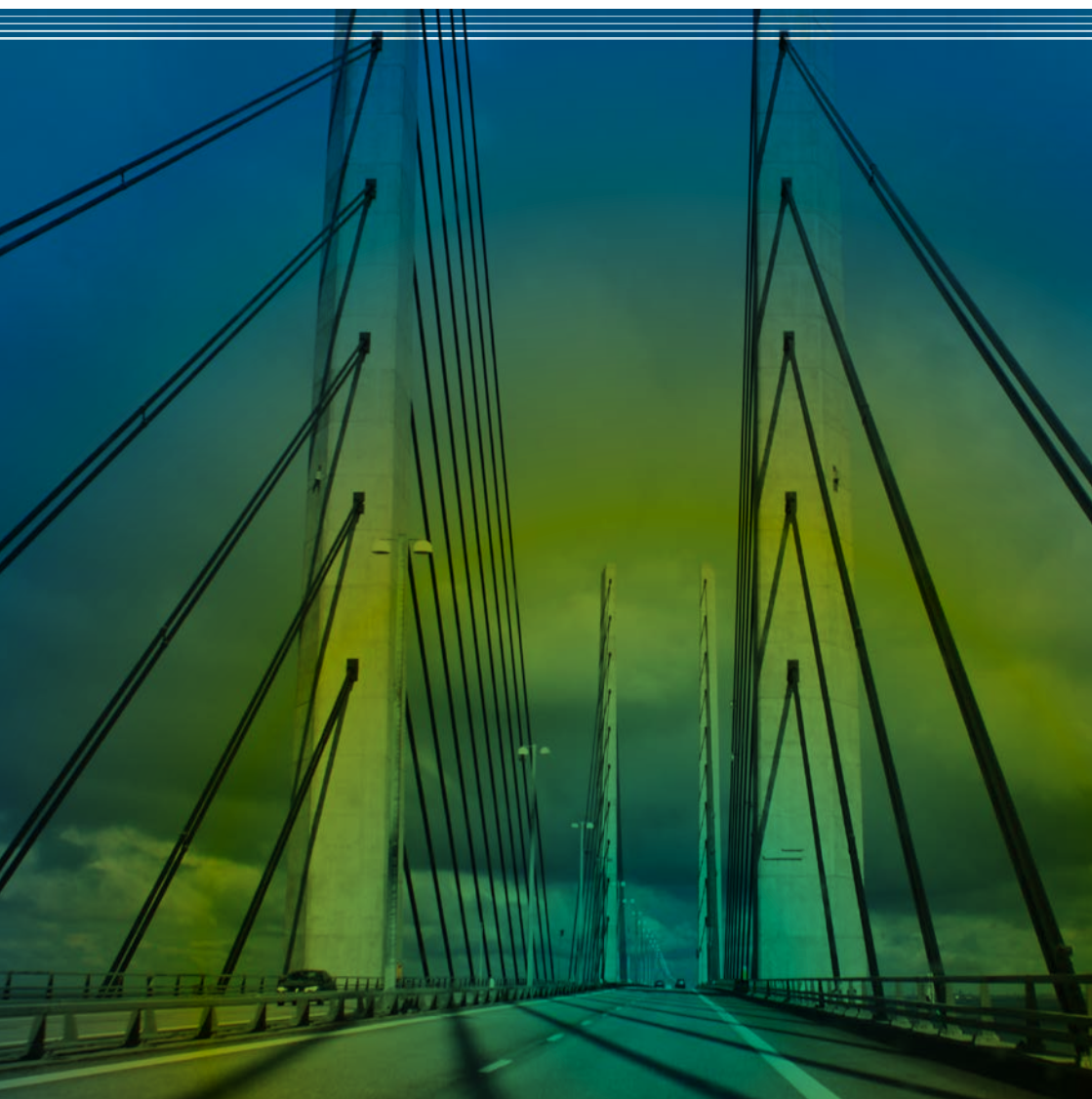

Priročnik o Paktih Integritete

Varovanje sredstev EU pred goljufijami in korupcijo
z mehanizmi civilnega nadzora Paktov Integritete

Avtor:

Alíz Szloboda, vodja programa, Transparency International Hungary

Soavtorice:

Chiara Putaturo, vodja projekta, Transparency International Italy

Inese Voika, strokovnjakinja s področja preprečevanja korupcije

Michaela Rajkova, finančnica, Transparency International Bulgaria

Uredili:

Anita Németh, pravnica, strokovnjakinja za področje javnih naročil,
profesorica na Pravni fakulteti Eotvos Lorand University

Tünde Tátrai, pravnica

Vid Doria, Generalni sekretar Transparency International Slovenia – Društvo Integriteta

Prevedli:

Maria Barna, vodja projekta, Transparency International Hungary

Lea Mežnar, prostovoljka Transparency International Slovenia – Društvo Integriteta

Nina Filipič, prostovoljka Transparency International Slovenia – Društvo Integriteta

Podporniki:

Urad predsednika Vlade Republike Madžarske

T-Systems Hungary Ltd.

MINISZTERELNÖKSÉG

T · Systems ·

© 2014 Transparency International Hungary

Falk Miksa u. 30.

1055 Budapest

Hungary

<http://www.transparency.hu>

Priročnik o Paktih Integritete

Varovanje sredstev EU pred goljufijami in korupcijo
z mehanizmi civilnega nadzora Paktov Integritete

PREDGOVOR

S tem priročnikom dajemo napotke tistim naročnikom in ponudnikom, ki so s podpisom pakta integritete pripravljene delovati v smeri večje transparentnosti javnih naročil. Posredujemo tudi dodatne informacije vsem, ki želijo izvedeti kaj več o tem protikorupcijskem orodju.

Institucije Evropske unije trenutno preiskujejo možnosti širše uporabe paktov integritete za varovanje sredstev EU. Evropski urad za boj proti goljufijam je podprl izvedbo dvodnevne konference v Budimpešti februarja 2014. Na konferenci so se zbrali udeleženci iz več držav, ki so že imeli izkušnje z izvajanjem paktov integritete (PI) in so lahko izmenjali znanje in izkušnje najboljših praks. Poglavitni cilj konference je bil, da se evropskim in državnim institucijam ter civilnemu sektorju omogoči poglobljeno razumevanje PI kot orodja za spodbujanje integritete. Projekt je podprlo tudi podjetje T-Systems Hungary Ltd.

S priročnikom, ki črpa znanje, zbrano na konferenci v Budimpešti želimo na praktičen način pokazati uporabo paktov integritete. Strokovne rešitve, pridobljene na Madžarskem, v Latviji, Italiji in Bolgariji kažejo, kako se spoprijeti z morebitnimi težavami na posameznih področjih. Želimo se opreti na primere dobrih praks za uveljavitev paktov integritete, ki so orodje za varovanje javnih sredstev, posebno sredstev EU in tako spodbuditi transparentnost pri porabi javnih sredstev in večjo odgovornost pristojnih ustanov.

Transparency International Slovenia – Društvo Integriteta skozi raziskave ugotavlja velika korupcijska tveganja pri prepletanju javnega sektorja z zasebnim, ki se kaže predvsem skozi javna naročila. Pri izvedbi javnih naročil je možno zaznati številne nepravilnosti, ki imajo negativne finančne posledice na državni proračun. Področje porabe sredstev EU kaže dodatne nepravilnosti, ki krepijo potrebo po spremembah na tem področju. Verjamemo, da Pakti integritete predstavljajo orodje, ki bodo v slovenski prostor ob zadostni pripravljenosti za uporabo in implementacijo le teh, prinesli prepotrebno preglednost in neodvisen nadzor, posledično manjša korupcijska tveganja in manjšo porabo javnih sredstev.

I. PREGLED NEKATERIH POMEMBNEJŠIH TEM PRI DELITVI EU SREDSTEV

Evropska unija delno ali v celoti financira veliko število projektov in programov in si hkrati prizadeva za dosleden nadzor porabe teh sredstev, tako da vzpodbuja odgovornost in transparentnost, ki sta ključnega pomena za vse državljane EU.

Področje financiranja v EU je zelo kompleksno, saj obstaja množica različnih programov in skladov, ki jih upravljajo različne ustanove.

Pri postopku javnega naročanja je najprej objavljen razpis, sledita evalvacija vloženih projektov in na koncu finančna podpora za izvedbo izbranega projekta. EU običajno ne financira celotnih stroškov projekta, določen del sredstev mora prispevati izbrani prijavitelj.

Praviloma je odbor, ki ga sestavlja 28 evropskih komisionarjev politično odgovoren, da poraba sredstev EU poteka po predpisanih pravilih. Toda v večini primerov so države članice EU same odgovorne za upravljanje z evropskimi sredstvi, vlade teh držav pa morajo vpeljati delujoče kontrolne mehanizme.

Poštena in ustrezna poraba evropskih sredstev je v interesu vseh državljanov EU. Predpisi o postopkih javnega naročanja v posameznih državah članicah so zelo pomembni, saj določajo, kaj je racionalno trošenje javnih sredstev iz skladov EU. Prijavitelji se srečujejo s težavami šele takrat, ko so že oddali prijavo projekta in bili izbrani za subvencijo; na koncu postopka se pojavijo skrite pasti in zamude.

Evropska unija je prav tako vključena v postopke javnega naročanja: da lahko vodi svoje urade in izvaja programe, objavlja razpise za pridobitev storitev, blaga ali naložb za gradbeno dela.

V skladu z veljavnimi predpisi Zakona javnega naročanja na Madžarskem (Hungarian Public Procurement Act; Act CVIII of 2011, krajše PPA) mora vsaka organizacija, ki sicer ne sodi med javne naročnike, vseeno upoštevati predpise PPA in objaviti javni razpis v primerih:

- če je ocenjena vrednost naročila enaka ali višja od mejne vrednosti javnih naročil EU in je projekt neposredno financiran s strani EU z več kot 50 %

- če je ocenjena vrednost naročila nižja od mejne vrednosti javnih naročil EU in je hkrati enaka ali višja od mejne vrednosti državnih javnih naročil ter je projekt neposredno financiran s strani EU z več kot 75 %.

Evropska unija je 3. februarja 2014 izdala svoje prvo protikorupcijsko poročilo, v katerem je celotno poglavje posvetila javnemu naročanju. Poročilo poudarja, da je javno naročanje zelo pomemben del evropske ekonomije: naročila v javnem sektorju (ki so v mnogih primerih financirana s strani EU) – naj gre za blago, dela ali storitve – zajemajo 20 % BDP unije. Nevarnost korupcije je prisotna tudi pri izvedbi javnega naročanja.

Glede na izsledke raziskave, ki jo je naročil Evropski urad za boj proti goljufijam (OLAF) in izvedlo podjetje Price Waterhouse Coopers ("Javna naročila: koliko nas stane korupcija", oktober 2013) je ocenjen celotni strošek za korupcijo pri javnih naročilih v letu 2010 v petih najpomembnejših sektorjih in v osmih državah članicah znašal med 1,4 in 2,2 milijarde evrov, kar predstavlja 13 % celotnega proračuna za projekte.

Poročilo EU opozarja članice na nujnost okrepitve norme poštenosti in korektnosti pri javnem naročanju in tako formulirala vrsto priporočil, kako izboljšati obstoječe kontrolne mehanizme, ki niso dovolj učinkoviti. Organizacija Transparency International (TI) je razvila orodje, ki javnemu sektorju omogoča spremljanje postopka javnega naročanja s civilnim nadzorom, kar pripomore k "očiščenju" trga javnih naročil.

II. PAKT INTEGRITETE

Pakt integritete (PI) v mednarodni praksi predstavlja pogodbo, ki jo podpišejo naročnik, ponudniki in neodvisni nadzornik javnega naročila. Pakt pa se lahko uporablja tudi za druge oblike naročil, ne samo za javna naročila (v priložniku se navaja le izraz “javna naročila”).

S podpisom pogodbe, pogodbenice soglašajo, da se tako naročnik kot ponudniki vzdržijo kakršne koli oblike korupcije med postopkom javnega naročanja in da bodo posredovali vse razpoložljive informacije neodvisnemu nadzorniku, ki je zadolžen za nadzor izvajanja pogodbe, ki je podpisana ob zaključku razpisa. Nadzorniku je dovoljeno, da zaposli različne strokovnjake, izvedence za področje, ki ga zajema javno naročilo.

Nadzornik pozorno spremlja vse faze postopka in izvajanje pogodbe ter opozarja pogodbenice o morebitnih nezakonitostih. Med njegove zadolžitve sodi tudi priprava rednih poročil, ki so javno dostopna, kot to določajo pravila PI.

Sporazum ima več prednosti, kot so odprta in lojalna konkurenca, večja gospodarnost pri naročilih, kar vse prinaša kratkoročni in dolgoročni uspeh.

Ta rešitev z oznako “Pakt transparentnosti” je bil nekaj časa del madžarskih predpisov PPA. Bila je dana tudi pobuda, da bi bila podrobna določila opredeljena z izvršno uredbo.

Uredba je sprožila burne razprave, ker je Madžarsko ministrstvo predvidevalo, da bodo “komisarji za transparentnost”, ki naj bi imeli nalogo nadzovanja, hkrati tudi odgovarjali za strokovne zahteve in registracijo – kar ni združljivo z idejno zasnovano javnega nadzornika. Novi predpisi bi predstavljali tudi dodatno breme in stroške za upravo. Zato so se odločili, da pobudo umaknejo iz pravne ureditve in obdržijo njeno civilno vlogo.

Primer iz Italije: PI so navedeni in priznani v protikorupcijskem zakonu, Pravilnik o javnih razpisih pa jih izrecno ne zahteva. Restriktivna razlaga zakona je v preteklosti povzročila celo več pravnih sporov. A vendar so se tekom let nekatera določila paktov integritete vključila v državno zakonodajo, kot so npr. transparentnost v javnih naročilih in izraz “v tesni zvezi” (glejte spodaj), ki je lahko vzrok za izključitev ponudnika.

1. Katere so prednosti podpisa pakta integritete za naročnika? In katere za ponudnika?

Korupcija spodkopava zaupanje javnosti v državne institucije. Zatorej je omajano tudi zaupanje v javna naročila in lojalno konkurenco. Uporaba PI omogoča ponovno vzpostavitev porušenega zaupanja: če je nekdo pripravljen dati svoj postopek javnega naročanja v temeljit pregled neodvisnemu nadzorniku in s tem tudi javnosti, zagotovo ničesar ne prikriva.

PI pomaga vsem sodelujočim pogodbenicam pri delu tako, da je nadzor vgrajen v sam postopek naročanja. Če se pojavi nepravilnost, to še ne pomeni, da se mora projekt končati. Pomembnejše je, da se v tem primeru napaka odkrije že v zgodnji fazi, ko se še lahko odpravi. PI lahko pokaže tudi na sistemske slabosti organa pri izvedbi naročanja, kar privede do popravkov in izboljšav prihodnjih postopkov javnega naročanja.

Tudi ponudniki imajo koristi pri javnih naročilih, ki vključujejo pakt integritete. Ta jim zagotavlja pošten pristop, ki jih dodatno motivira, da pripravijo najboljšo možno ponudbo in nato kar najbolje izpeljejo pogodbo – vedo, da nobeden od ponudnikov ne bo imel posebnih privilegijev.

Pakt integritete je orodje, ki omogoča mnogo več kot le promocijo prednosti dobrih moralnih in etičnih standardov ter lojalne konkurence. PI dopušča neodvisni pogodbenici, da podrobno opazuje celoten proces natečaja in predlaga aktivnosti, ki bodo izboljšale integriteto, storilnost in učinkovitost tako pri naročniku kot pri ponudnikih. Izkušnje Transparency International Bulgaria kažejo, da so podjetja, ki so pripravljena privoliti v PI, odprta in družbeno odgovorna; PI vidijo kot priložnost spodbujati tak način delovanja tudi v drugih podjetjih.

2. Pogodbenice pakta integritete

V pripravljalni fazi postopka (od prepoznavanja določene potrebe za javno naročilo do objave razpisa za zbiranje ponudb) sta naročnik in nadzornik edini pogodbenici PI. (Čeprav se v tem priročniku uporabljajo izrazi "javni razpis", "ponudba", "ponudnik", se lahko navodila uporabljajo tudi za bolj razčlenjene postopke).

V fazi zbiranja ponudb se PI pridružijo sodelujoči ponudniki, ki so pripravili ponudbo za izvajanje nalog, podanih v javnem razpisu.

V tretji, zaključni fazi razpisa, ko izbran najboljši ponudnik podpiše pogodbo o izvedenju javnega naročila, sodelujejo pogodbenice PI - izbran ponudnik, naročnik in nadzornik.

Nadzorna organizacija mora biti odgovorna, neodvisna (javna) organizacija, ki ima dovolj ustreznega in preverljivega strokovnega znanja in kapacitet. Transparentnost izbornega postopka nadzorne organizacije je seveda ključnega pomena. Eno pomembnejših načel je nezdržljivost ali navzkrižje interesov med nadzorno organizacijo in naročnikom ali ponudniki in je kot tako prepovedan.

Paktu integritete se lahko pridružijo tudi podizvajalci ponudnikov.

Na Madžarskem so vsi postopki javnega naročanja pri projektu "Razvoj infrastrukture mestnega vodovoda in distribucijskega sistema ter trajnostnega nadzora v kraju Ózd" potekali preko paktov integritete. V teh paktih so bile podpisnice mestna občina kot naročnik, ponudniki, neodvisni nadzornik, Transparency International Hungary kot svetovalno telo, kakor tudi organi za upravljanje in razvojna agencija, ki je izvajala program.

Občinska uprava 13. okrožja v Budimpešti je podpisala pakt integritete s Transparency International Hungary kot nadzornikom javnega naročila in njegove izvedbe pri prenovi vrtca. Ponudniki so se pridružili paktu med postopkom. Občina je najela neodvisno izvedensko podjetje, ki je bilo zadolženo za izpeljavo javnega naročila. Pakt integritete je bil sestavni del pogodbe med izbranim občinskim podjetjem in izvajalcem javnega naročila.

Primer iz Italije: mestna občina Milano je vpeljala pakte integritete v vsa javna naročila po letu 2001. Ponudniki so jih dolžni podpisati, če želijo sodelovati pri razpisu. Transparency International Italy je imela ob uvajanju PI vlogo nadzornika. Druge občine vpeljejo PI le v določene sektorje (npr. Občina Monza - zdravstveni sektor).

Primeri iz Latvije: organizacija Transparency International Latvia je podpisala sporazum z Ministrstvom za kulturo in agencijo, ki je bila odgovorna za izgradnjo pomembnejših kulturnih objektov, kot je Narodna knjižnica. Zaradi finančne krize v letih 2008–2009 je agencija prenehala z delom, ostali sta le dve pogodbenici – ministrstvo in Transparency International Latvia. Protikorupcijska deklaracija in prost dostop do informacij, ki sta načeli PI sporazuma, sta bili sestavni del razpisne dokumentacije. Eden izmed ponudnikov je bil izločen, ker ni želel podpisati protikorupcijske zaveze. Pravni sporazum je zagotovil izvajanje projekta med menjavo vlade in spremembami vladnih struktur v letih 2005–2014.

V primeru javnih naročil manjšega obsega in za krajše obdobje trajanja ponudniki v Latviji niso podpisovali dodatnih dokumentov (kot npr. protikorupcijska zaveza); pred zaključkom zbiranja ponudb so bili pozvani na javno soočanje, da bi tako zagotovili transparentnost in poštenost postopkov. Na srečanju so bili tudi predstavniki TI Latvije, ki so pozivali ponudnike, da poročajo o nepravilnostih, ki so jih opazili med prijavnim postopkom. Tak postopek so izvedli pri iskanju potovanj za uradnike Zunanjega ministrstva in pri izbiranju PR agencije za vodenje kampanje pri uvedbi evra v Latviji, kjer je bil naročnik Ministrstvo za finance. V slednjem primeru PI ni vseboval pisnega sporazuma med javnim nadzornikom in ministrstvom, sklenjeni so bili samo ustni sporazumi o nalogah nadzornika. Njegovo izvajanje so omogočili z medijsko pozornostjo, bolje pa se je držati pravila, da je sporazum pismen, kar zagotavlja integriteto vsem sodelujočim.

3. Pravice in dolžnosti pogodbenic

Dolžnosti naročnika:

Naročnik sprejme takšne zakonske in druge ukrepe, kot so potrebni, da njegovi zaposleni, ustanove ali poslovne organizacije ne obljubijo ali dajo nedovoljeno prednost tretji osebi, ali drugim fizičnim ali pravnim osebam in neposredno ali posredno zavračajo vsako nedovoljeno prednost ali obljubo le-te v fazi priprave, med izvajanjem postopka javnega naročila ali med izvajanjem pogodbe.

Naročnik ravna z vsemi ponudniki enako med postopkom javnega naročila. Med drugim posreduje naročnik enake informacije vsem ponudnikom med postopkom javnega naročanja in ne daje zaupnih informacij nobenemu ponudniku, kar bi lahko omogočilo določeno prednost pri postopku javnega naročanja ali pri pridobitvi pogodbe.

Če naročnik zazna kaznivo ali prepovedano dejanje vezano na postopek javnega naročanja, ki ga je zagrešila zaposlena oseba pri

naročniku ali se pojavi sum takšnega dejanja, naročnik prične s kazenskim, disciplinskim ali civilnopravnim postopkom.

V primeru, da kateri od ponudnikov sproži predhodni spor, mora naročnik o tem obvestiti nadzornika, sočasno pa tudi druge ponudnike.

Dolžnosti ponudnikov:

Ponudnik jamči, da bo storil vse potrebno za preprečevanje korupcije.

Ponudnik sprejme ukrepe, da prepreči obljubljanje, ponujanje ali dajanje nedovoljenih koristi tretji osebi (vključno, a ne izključno javnim uslužbencem naročnika, nadzorniku in drugi osebi, povezani z njimi) z namenom vplivati na nosilce odločitev, da bi opravili uradno dejanje ali da ga ne bi opravili.

Ponudnik sprejme ukrepe, da ne pristopi k sporazumu, ki bi kršil veljavne zakonske predpise, posebej tiste iz PPA, ali tiste, ki se nanašajo na lojalno konkurenco ali gospodarsko konkurenco. To še posebej velja za sporazume, ki zajemajo cene ali le elemente cen, prepovedane ponudbe ali sodelovanje pri sporazumih o pošiljanju ali ne-pošiljanju ponudb.

Ponudnik ne bo uporabil informacij, ki jih je dobil od naročnika v okviru razpisa za druge namene - finančno korist, prednost pred konkurenco, ali osebno korist - in prav tako ne bo posredoval teh informacij tretji osebi.

Skupne dolžnosti naročnika in ponudnika:

Med tekom postopka javnega naročanja naročnik in ponudnik ne bosta izvedla (neposredno ali posredno) plačila, vezana na postopek, razen če gre za zakonita plačila, v zameno za zakonsko dovoljene storitve.

Tako naročnik kot ponudnik ne bosta sprejela posrednih ali neposrednih ukrepov, ki bi namenoma vplivali na aktivnost nadzornika.

Dolžnosti nadzornika:

Nadzornik izvaja svoje naloge neodvisno od naročnika in ponudnikov. Temu ustrezno naročnik ali ponudniki ne smejo dajati navodila ali vplivati na vsebino poročil, ki jih pripravlja nadzornik.

Nadzornik spremlja vse faze postopka javnega naročanja in mora med pregledovanjem preverjati, ali naročnik in ponudniki delujejo zakonito in v skladu s svojimi dolžnostmi, opredeljenimi v sporazumu.

Nadzornik pregleduje in se opredeljuje do dokumentov, ki so nastali med postopkom javnega naročanja.

Med tem postopkom nadzornik preverja zakonitost in transparentnost postopka, tako v pripravljalni fazi kot v fazi izvajanja sklenjene pogodbe, ki je del postopka.

Nadzornik pregleda dokumente, ki jih prejme preko elektronske ali navadne pošte v razumnem časovnem roku.

Nadzornik med postopkom javnega naročanja pripravlja poročila, ki potrjujejo, ali posamezne faze postopka in izvajanje pogodbe izpolnjujejo najvišje zahteve poštenosti in transparentnosti. Poročila so javna.

4. Dostop do informacij

Pogodbenice PI se strinjajo, da medsebojno odprto delijo vse informacije vezane na javno naročilo in jih javno objavijo tako, da postanejo dostopne vsem. Pogodbenice sprejmejo ukrepe, da ustrezno postopajo z informacijami, kot to zahtevajo zakonska določila, so javne ali pa obdržijo svojo tajno ali zaupno naravo.

Da bi zagotovili transparentnost postopkov javnega naročanja, morata naročnik in ponudnik v razumnem roku omogočiti nadzorniku in njegovim predstavnikom dostop do dokumentov in zapisov, ki se nanašajo na javno naročilo in njegovo izvedbo in dovoliti komunikacijo s kolegi, kakor tudi omogočiti dostop do informacij, ki se nanašajo na naloge, določene v sporazumu. Naročnik in ponudnik sta temu zavezana z zakonskimi določili in omejitvami letih.

5. Kritje stroškov nadzornika:

Obstaja več načinov kritja stroškov nadzornika:

- vse pogodbenice, razen nadzornika, si razdelijo stroške na enake dele;
- stroške krije samo naročnik;
- večji del stroškov (vsaj 50 %) krije najboljši ponudnik, preostali del stroškov pa si delijo ostali ponudniki v enakih delih.

V primeru obnove mestnega vodovoda v kraju Ózd na Madžarskem je stroške pakta integritete pokrila organizacija Swiss Contribution Office (kot je bilo dogovorjeno med nadzornikom in TI), v primeru projekta v 13. okrožju Budimpešte pa je mestna občina sama pokrila stroške iz svojega proračuna.

V primeru Latvije financiranje civilnega nadzornika do sedaj ni bilo opredeljeno v postopkih javnega naročanja, stroške je pokrivala Transparency International Latvia. Za nadzor izgradnje Narodne knjižnice, ki je trajal več kot 10 let, je kronično primanjkovalo tako finančnih sredstev kot strokovnega osebja. Pri krajših projektih pa je lažje zagotoviti kakovosten in ustrezen civilni nadzor brez dodatnih virov.

V Italiji so sprva nadzor izvajali prostovoljci znotraj Transparency International Italia.

6. Sankcije

PI mora predvidevati tudi pravne posledice v primeru kršitev sporazuma s strani naročnika ali ponudnika. Sankcije se določajo sorazmerno z razumevanjem PI.

Sankcije so lahko:

- izključitev iz postopkov javnega naročanja;
- globa, finančna kazen, kazni;
- javna objava kršitve pogodbe.

Kršitev PI ne pomeni hkrati kršitve določil PPA ali drugih zakonov, čeprav lahko neustrezno dejanje uvrstimo v obe kategoriji.

Madžarski PPA ne predvideva možnosti, da bi lahko naročnik izključil ponudnika iz prihodnjih razpisov. Podoben zakonski okvir ima tudi Latvija, z nekaj manjšimi spremembami, katere so uvedli v zadnjem času.

Tuje prakse svetujejo uvedbo določila kazni v PI. To bi moralo veljati tudi za Madžarsko: zahteva po ustrezni kazni je utemeljena.

Potrebno je poudariti, da že sama možnost javnega razkritja kršenja pogodbe deluje kot učinkovit preventivni ukrep.

V Bolgariji so namesto kazni uvedli popolnoma nasproten pristop in so v okviru PI uvedli „Beli seznam“ vseh sodelujočih ponudnikov, ki so privolili paktom in njihovim določilom. Nastali so že trije taki sezname, ki so objavljeni na spletnih straneh naročnikov (po en beli seznam za vsak nadzorovan razpisni postopek). Ponudniki menijo, da je to zanje zelo dobra motivacija.

PI, ki so nastali v mestni občini Milano, uvajajo širok nabor kazni: ničnost pogodbe, izguba zavarovanja ponudbe in garancije za dobro izvedbo posla, povrnitev škode občini (8 % vrednosti projekta) in ostalim tekmečem (1 %) in petletna izključitev iz občinskih razpisov. V letih 2012 in 2013 je občina Milano izvedla 453 izključitev in zbrala 2,6 milijard evrov iz naslova izgube zavarovanja ponudbe in garancije za dobro izvedbo posla, večina izključitev in izgub garancij je bila v zvezi s kršitvijo PI.

7. Kaj storiti v primeru kršitve pogodbe?

V primeru, da je ena izmed strank obveščena, da je kateri izmed ponudnikov, njegovih uslužbencev, naročnik ali katerikoli izmed uslužbencev zagrešil koruptivno dejanje ali dejanje, ki meji na korupcijo, morajo (tudi če o tem obstaja samo sum) biti o tem obveščene oblasti.

V primeru, da nadzornik sumi, da naročnik ali ponudnik ni spoštoval neke določbe podpisanega sporazuma, ima nadzornik naslednje možnosti:

Nadzornik čimprej oblikuje podrobnosti kršitve v pisni obliki in pošlje Naročniku poročilo.

V primeru suma kaznivega dejanja je nadzornik dolžan o tem obvestiti preiskovalne organe.

Če nadzornik odkrije očitno kršitev določb Zakona LVVII iz leta 1996, ali določb Pogodbe Evropske unije, oz. ima dobre razloge za sum, je dolžan obvestiti naročnika, ta pa kasneje – na podlagi PPA – obvesti pristojen organ za varstvo konkurence.

Poročila, ki jih pripravi nadzornik, lahko uporablja katerakoli ustanova v pravnih postopkih ali v izvensodnih poravnava.

Če je nadzornik tisti, ki krši določbo sporazuma ali načela primerne, iskrene in nezavajajoče pravne prakse, lahko pogodbenice prekinejo pogodbo.

Privzeta pogodbenica je obvezana k povračilu celotne škode, ki je storjena katerikoli drugi pogodbenici kot posledica njene kršitve.

Pogodbenice lahko razkrijejo vsebino sporazuma in kršitve – če do tega pride – vključno z osebo, ki je kršitev zakrivila in okoliščinami, v katerih se je to zgodilo; s podpisom pogodbe vse pogodbenice s tem izrecno soglašajo.

Če nadzornik opazi kršitev predpisov PPA, je naslednji korak (poleg obvestila naročniku) odvisen od ustreznega pravnega ozadja.

Na Madžarskem ima nadzornik, odvisno od kršitve, možnost, da se obrne na institucijo, odgovorno za javna naročila, policijo ali na državnega tožilca.

V Italiji je naročnik sam obvestil pisarno državnega tožilca o primerih izločitev podjetij, zaradi kršitve pakta integritete. V nekaterih primerih je to vodilo v kazenske preiskave in celo k temu, da je državni tožilec nekatera podjetja obtožil.

V Latviji je pakt integritete predvideval podobne pravice nadzora civilne družbe in verjetne obveznosti izvajajočih pogodbenic. Pa vendar najmočnejši element znotraj sporazuma ostaja kršitev pakta integritete, ki lahko huje škoduje javnemu ugledu vpletenih pogodbenic. TI Latvija je enkrat že nameravala zapustiti mesto nadzornika, ko se je pojavila kršitev postopka javnega naročanja, saj ministrstvo ni poskrbelo za poštena konkurenčna pravila in se je raje pogajalo z enim samim ponudnikom. Ta postopek so podprle druge vladne ustanove, kot na primer Urad za nadzor javnih naročil in Kabinet ministra, kar je izpostavil kot »tehnično zakonito«. Še več, TI Latvija v tem primeru ni našla trdnih dokazov neposredne korupcije. Ker so opazili, da je bila ta slaba odločitev sprejeta transparentno (izmenjava informacij je eden izmed temeljnih kamnov pakta integritete), niso odstopili od PI na Ministrstvu za kulturo.

V primeru bolgarske podružnice Transparency International vodi kršitev pogodbe, za katero je odgovorna določena pogodbenica, do dveh različnih posledic. Na eni strani omogočajo določbe pakta integritete samostojnemu nadzorniku, da pride v stik z ustreznimi ustanovami in nadalje poizve, če so se odzvale na primeren način. Na drugi strani pa vodi kakršnakoli kršitev pogodbe k izključitvi določene pogodbenice s t.i. »belega seznama«, kar bistveno škoduje njenemu ugledu.

8. Reševanje sporov

Pogodbenice soglašajo, da si bodo prizadevale k mirni razrešitvi pravnih sporov, ki izvirajo iz sporazuma ali se nanj navezujejo.

Ko mirna razrešitev ni mogoča, lahko pogodbenice določijo mediatorja, ki jim pomaga rešiti spor. Pa vendar zaključni sklep ne more ogroziti pravočasnosti uvajanja pravnih postopkov. Če do razrešitve ne pride, se lahko pogodbenice obrnejo na sodišče ali poiščejo druga pravna sredstva.

9. Vloga javnosti

V metodologiji paktov integritete igra načelo javnosti ključno vlogo. Neodvisna organizacija, ki skrbi za nadzorovanje postopka javnega naročanja in izvršitev pogodbe, uporablja več načinov obveščanja ali, v danem primeru, vključuje državljane v postopek nadzorovanja.

Na Madžarskem je Transparency International razvila posebno ponazoritveno orodje za projekt kraja Ózd, ki pomaga obiskovalcem spletne strani občine brez težav slediti postopku javnega naročanja in trenutno fazo projekta.

Transparency International Italy je organizirala seminarje in predavanja na več Univerzah, včasih so za na te dogodke povabili tudi milanskega župana in podžupana. Izkušnja milanske občine je bila medijsko prepoznavna tudi zahvaljujoč javnim priznanjem, kot recimo priznanju za transparentnost na področju javnega naročanja, ki jo je leta 2008 podelilo Ministrstvo za javno upravo.

TI Latvija je bila mnenja, da pripada vloga obveščanja o projektu izgradnje Nacionalne knjižnice izvedbenemu organu, t.i. Ministrstvu za kulturo, a je ministrstvu zmanjkalo volje in pogosto tudi sredstev za zagotovitev popolne izmenjave informacij o tem projektu.

V Bolgariji je Transparency International Bulgaria razvila ciljno spletno mesto, na katerem je redno posodabljala vse pomembne informacije in poročila. Spletno mesto ponuja tudi dostop do metodologij nadzorovanja, smernic in ponazoritvenih gradiv, ki posebej širši javnosti olajšajo razumevanje postopka javnega naročanja.

III. POSTOPEK JAVNEGA NAROČANJA IN IZVAJANJE POGODBE

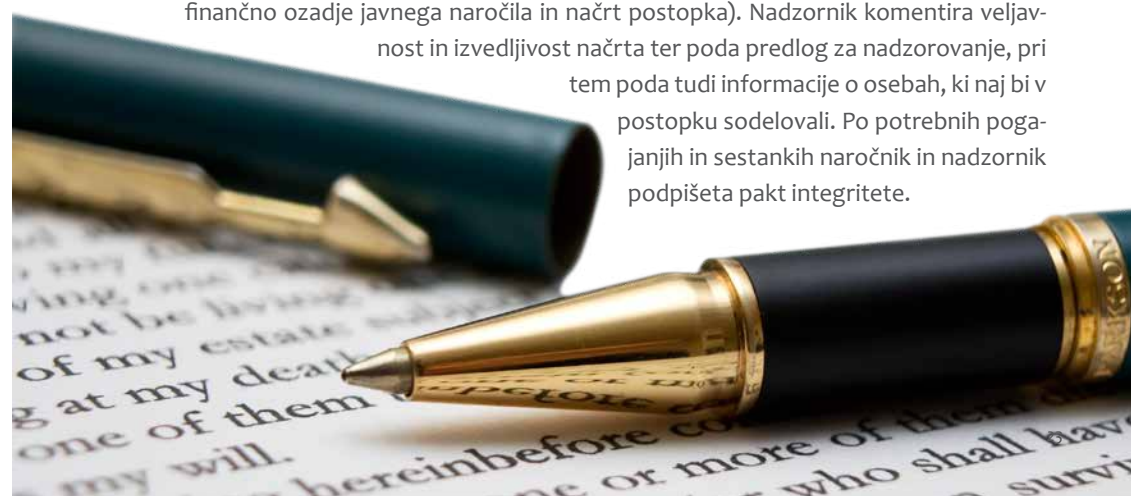
Nadzornika se mora vključiti v določenem časovnem roku, se pravi, pred objavo javnega razpisa. Samo tako lahko nadzornik pravilno sledi celotnemu postopku in vsebini razpisa. Glede na proceduralna pravila naročnika, mora biti nadzornik imenovan, ko je potreba po javnem naročilu že določena, pogoji razpisa in ponudnikov pa se še vedno lahko spreminjajo. Če se nadzornik pridruži kasneje, kot je bilo svetovano, lahko to povzroči tveganja, katerim bi se drugače moralo izogniti.

Izkušnje TI Bolgarija kažejo: prej kot se vključi neodvisni nadzornik, boljši so doseženi rezultati. Če se nadzornika vključi na točki odločitve za pričetek postopka javnega razpisa (tudi pred oblikovanjem zadevnih dokumentov), bo to vodilo k stabilnemu izvajanju dobrih praks.

Poudariti je potreba, da potrebuje nadzornik dovolj časa, da svoje delo opravi zadovoljivo, četudi ga za to ne sme porabiti nerazumno veliko. Časovni okvir je med drugim tudi pogoj, ki ga je vredno vključiti v sporazum, Ponudnik pa mora imeti to v mislih, ko sestavlja razpored izvajanja.

1. Podpis pakta integritete

Na začetku je najprej potrebno sklicati uvodni sestanek me naročnikom in z nadzornikom. Naročnik mora obvestilo o javnem naročilu podati tako osebno kot pisno (vključiti mora predmet naročila, osnutke pogodbe, ki se nanašajo na pripravljalno fazo, razpoložljive interne vire za pripravo, razpored sprejemanja odločitev, ocenjeno vrednost javnega naročila, finančno ozadje javnega naročila in načrt postopka). Nadzornik komentira veljavnost in izvedljivost načrta ter poda predlog za nadzorovanje, pri tem poda tudi informacije o osebah, ki naj bi v postopku sodelovali. Po potrebnih pogajanjih in sestankih naročnik in nadzornik podpišeta pakt integritete.

Na Madžarskem je bil pakt integritete, ki se je nanašal na naložbo kraja Ózd, podpisan na slavnostnem dogodku na Švicarskem veleposlaništvu, v navzočnosti medijev. Ponudniki so se lahko pridružili sporazumu v trenutku, ko so predložili svojo ponudbo. (V prejšnjih postopkih je bil podpis pakta integritete za Ponudnike obvezen.)

V Latviji je bilo veliko paktov integritete podpisanih v slavnostnem ozračju. Za dogovor z Ministrstvom za kulturo so organizirali dogodek na spektakularnem prizorišču na obalnem predelu reke Daugave v središču mesta Riga, kjer je bila načrtovana izgradnja Galerije sodobne umetnosti. Tudi če ima publiciteta osrednjo vlogo, bi morali biti najbolj pomembni cilji zagotovitev podpisa sporazuma med vsemi sodelujočimi pogodbenicami in njihovo razumevanje ter pripravljenost uveljavitve tega sporazuma. Zato sta čas in postopek, ki vodita do teh podpisov izjemno pomembna.

Vsi trije pakti integritete, ki so bili uveljavljeni v Bolgariji, so nadzornik in naročniki podpisali na javnih dogodkih, v navzočnosti medijev. Ponudniki so dobili priložnost podpisati pristopni obrazec k paktu integritete in ga predati skupaj s svojimi ponudbami ali kasneje v postopku. Ker pakti integritete niso bili zelo popularni v Bolgariji in, ker pristop k paktu ni bil obvezen, je le nekaj ponudnikov predalo pristopni obrazec skupaj s svojimi ponudbami. Ko pa je TI Bolgarija organizirala ciljno informativno kampanjo, se je zanimanje za pakte integritete radikalno zvišalo. V enem od nadzorovanih razpisov so celo vsi ponudniki pristopili k paktu.

2 Priprava javnega naročila

Ta faza se začne, ko se razvije potreba po javnem naročilu s strani naročnika in traja do začetka priprave javnega razpisa.

Značilna tveganja, ki v tej fazi pretijo, so:

- nerealna ocena potreb in finančnih zmožnosti;
- zaposlitev svetovalcev (navzkrižje interesov);
- razkritje zaupnih informacij;
- določitev prekratkih časovnih rokov;
- izbor neprimerne postopka (to se lahko pojavi tudi med pripravo javnega razpisa);
- vzpostavitev stikov s potencialnimi ponudniki z namenom dostopa do trga.

V tej fazi nadzornik poskrbi, da je izvedba načrtovanja javnega naročila v skladu z izhodišnimi potrebami in s pravnimi predpisi, in da se osebe ali organizacije, ki pri planiranju sodelujejo, zavedajo pravih javnega naročila, ki se nanašajo na navzkrižja interesov.

Na Madžarskem je pred nadzorovanjem javnega naročila občine trinajstega okrožja v Budimpešti, Transparency International Hungary pregledala predpise javnega naročila in zahtevala nekatere spremembe.

Ob pojavu pakta integritete o izgradnji Nacionalne knjižnice med letoma 2005 in 2007, je imela TI Latvija priložnost sodelovati z izvajalno agencijo in predlagati pomembne izboljšave na več manjših javnih naročilih za pripravo gradbenih del.

3 Priprava javnega razpisa

Naročnik mora nadzorniku poslati vse dokumente, ki se nanašajo na projekt. Nadzornik se do dokumentov opredeli in kontrolira zahteve v izogib navzkrižju interesov.

Značilna tveganja v tej fazi so:

- priprava neustrezne tehnične dokumentacije;
- priprava nerealnega časovnega razporeda;

- prirojitev razpisa določenemu ponudniku;
- zapoznena dokumentacija proceduralnih elementov, ki so se že zgodili;
- napačna ocena vrednosti.

V tej fazi je potrebno sprejeti odločitev, ali je za ponudnike pridružitve k paktu integritete obvezna ali prostovoljna. Če se odločimo za prostovoljni sporazum, se soočimo z nevarnostjo, da se vsi ponudniki ne bodo pridružili paktu, posledično pa nadzornik ne bi imel vseh potrebnih informacij za celostno spremljanje. Če na primer ponudnik, ki kasneje zmagaja na razpisu, pakta integritete ni podpisal, to lahko vzbudi resne skrbi. To se da rešiti, če pogodba, ki se jo podpiše v postopku javnega naročanja, vsebuje klavzulo o integriteti.

Če se ponudnik pridruži prostovoljno, to kaže globljo zavezo vrednotam transparentnosti, pravične konkurenčnosti in odgovornosti. Če pa je pridružitve k paktu integritete za ponudnike obvezna, se lahko zgodi, da ponudnik pozabi dodati pakt integritete k svoji ponudbi, ki posledično izgubi veljavnost. Pa vendar, obvezna pridružitve pomeni enakopravno obravnavanje in enakopravne priložnosti za vse.

Pri madžarskem projektu kraja Ózd so lahko ponudniki prostovoljno podpisali pakt integritete v postopku javnega naročanja, ki se je nanašal na naložbo v izgradnjo. Upoštevanje pakta je bilo možno tudi s podpisom izjave, ki je bila del razpisne dokumentacije. Tako se jo je upoštevalo kot del same ponudbe. Vsi ponudniki, ki so se na razpis prijavili, so izjavo podpisali.

4 Priprava in objava poziva k razpisu

V tej fazi naročnik pripravi poziv in vso razpisno dokumentacijo, ob upoštevanju tržnih pogojev.

Značilna tveganja v tej fazi so:

- prilagojen poziv (če strokovna in tehnična merila favorizirajo določeno podjetje),
- pretesni časovni roki,
- vključitev subjektivnih ali na drugačen način napačnih meril,
- nerealna referenčna potrdila ali nesmiseln izbor meril primernosti in njihovih potrdil,
- nepopoln, kontroverzen ali diskriminatoren tehnični opis ali osnutek pogodbe,
- nezadostna specifikacija podlag za izključitev,

- vzpostavitev pretiranih meril za ponudbo ali potrdila plačila,
- manjkajoče odgovorne osebe.

Ministrstvo za finance republike Latvije je sodelovalo s profesionalnimi PR agencijami pri pripravi javnega razpisa, ki bi se izognili vsem zgoraj naštetim pastem. Služilo je kot pomembna najava podjetjem, da si vlada želi ta razpis izpeljati na najboljši možen način. PR združenje, je na primer imelo zelo pomembno vlogo pri določanju kandidatov za izbirno komisijo, ki je strokovno ocenila ponudbe.

5 Faza zbiranja ponudb

Ta faza se raztega od objave poziva za razpis do končnega roka za razpis.

Značilna tveganja v povezavi s korupcijo v tej fazi so:

- odtekanje zaupnih informacij;
- neprimerno razkritje drugih javnih informacij;
- prirejanje ali kakršnokoli prepovedano dogovarjanje med ponudniki, kar ogrozi celotno konkurenco;
- obvezna vključitev podizvajalca, ki ga prikaže naročnik;
- uveljavljanje moči naročnika nad ponudniki na drugačen način;
- neprimerno, diskriminatorno spreminjanje poziva na razpis.

Dolžnost nadzornika je temeljita kontrola ponudb, kot tudi spreminjanje poziva in dokumentacije, ter specifičnih informacij.

Ko je milanska občina sprva objavila pakt integritete, je Transparency International Italy razkrila nekaj izkrivljenosti v postopkih javnega naročila: nekateri deli so manjkali, recimo del, kjer so bile imenovane institucionalne obveznosti. TI Italija je za pojasnilo prosila župana in direktorate, pakt integritete pa je bil tako končno dopolnjen v prvotno dogovorjeno obliko.

Po nasvetu TI Latvija je Ministrstvo za finance pozvalo vse potencialne ponudnike k izvedbi PR kampanje, s katero so promovirali uvedbo evra. Ministrstvo je navezalo stik s strokovnimi združenji in izdalo javno povabilo k dialogu. Prvega sestanka se je udeležilo veliko ljudi, nekateri člani pa so prosili še za en sestanek, ker nekateri ključni igralci niso bili prisotni zaradi pomanjkanja zaupanja v ta postopek. Ministrstvo je organiziralo še en sestanek. Obah se je udeležil nadzornik civilne družbe, ki je ponudnike prosil, da prijavijo morebitne nepravilnosti.

5.1. Oddaja prijave na razpis, objava razpisa

Nadzornik kontrolira oddajo ponudb.

Značilna tveganja v povezavi s korupcijo so:

- ponudb se ne oddaja redno;
- sprejme se zapoznele ali nezapečatenе ponudbe, čigar veljavnost se ne prepozna.

Nadzornikove dolžnosti vključujejo kontroliranje odpiranja ponudb in, v primeru elektronske oddaje ponudb, kontrola potrebnih varovalnih ukrepov.

Odpiranje ponudb je lahko pogostokrat eden najbolj javnih dogodkov med celotnim postopkom. Velikokrat se dogaja v navzočnosti ponudnikov in pod sojem medijskih žarometov. Popolnoma možno je, da zmanipuliran razpis na tej točki izpade pošten. Tako tak dogodek nikakor ne sme biti edini, ki se ga nadzornik civilne družbe udeleži in ga ocenjuje.

5.2. Ocenjevanje in pregled

Naročnik je odgovoren za vzpostavitev odbora za ocenjevanje prejetih ponudb. Nadzornikova dolžnost je med drugim tudi nadzor navzkrižja interesov med člani odbora. Nadzornik sodeluje pri odpiranju ponudb in sestankih odbora za ocenjevanje.

Značilna tveganja v zvezi s korupcijo v tej fazi so naslednja:

- pogoji za oddajo manjkajočih/dopolnilnih dokumentov niso redno urejeni;
- pogoji zgoraj omenjenega ne vsebujejo vseh informacij;
- nezakonito spreminjanje ponudbe;
- negotove in nerealne zaveze pogodbenic;
- navzkrižje interesov med člani odbora za ocenjevanje;
- ocenjevanje se izvaja neredno;
- ocenjevanje in sprejemanje odločitev poteka netransparentno;
- zaradi subjektivnih meril ocenjevanja izbrana ponudba ni dejansko najboljša;
- oddane ponudbe nekaterih ponudnikov so neutemeljeno razglašene za neveljavne;
- postopek ocenjevanja neutemeljeno razglašen za neučinkovitega;
- izključitev nekaterih ponudnikov na podlagi nerealnih formalnih meril;
- nezadostno obvestilo o neveljavnosti postopka ali sami odločitvi;
- proglasitev neuspešnosti ponudbe zaradi finančnih omejitev, kateri kmalu sledi objava novega poziva.

Glede na izkušnje TI Latvije je ta del procesa ključen, saj mora imeti nadzornik civilne družbe sredstva in strokovno znanje, da je lahko del teh postopkov. Med ocenjevanjem ponudb za potovalno agencijo za Ministrstvo za zunanje zadeve republike Latvije, se je vpeljalo malce zapleteno formulo. Čeprav ni bilo znakov o posebno sumljivih dogovorih, TI Latvija ni bila popolnoma prepričana, da je bil razpis pošten, saj je bila ponovno izbrana ista agencija, ki je to delo že opravljala. Poleg tega, je bil njen lastnik eden izmed visoko uvrščenih uradnikov na ministrstvu.

Nadzornik civilne družbe mora imeti pripravljene odgovore na specifična vprašanja o postopku, ki mu jih zastavijo ponudniki, ki so na razpisu izgubili. Vprašanja se lahko nanašajo na katerikoli del postopka, nadzornik pa mora imeti kredibilne odgovore že pripravljene.

Ankete, ki jih je izvedla TI Bolgarija kažejo, da se zdi ponudnikom faza ocenjevanja najbolj izpostavljena korupciji. V tej fazi postopek zgleда najbolj zaprt in transparenten. Ponudniki so na tej točki smatrali sodelovanje neodvisnega nadzornika za zelo koristno, saj je to pomagalo okrepiti njihovo zaupanje v postopek in zagotoviti, da se ni dogodila kakšna zloraba.

6. Sklenitev pogodbe

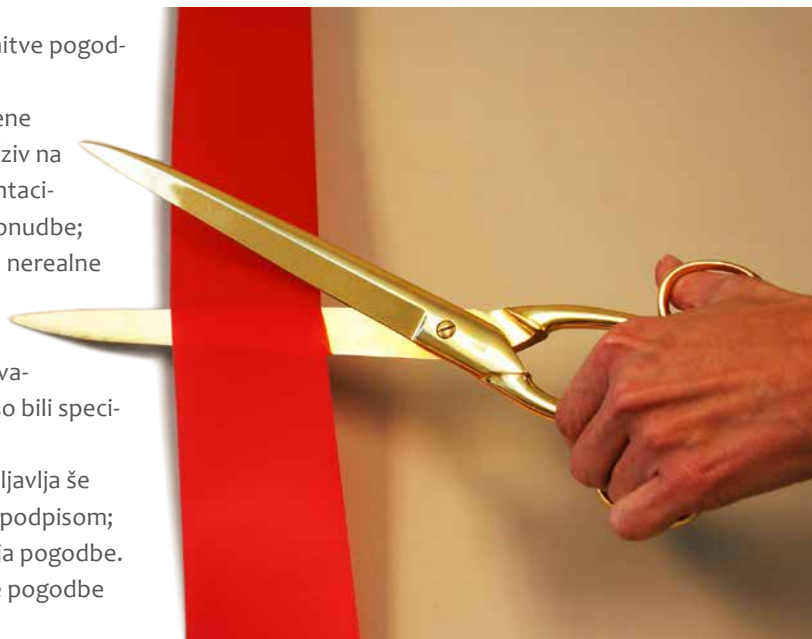
Tveganja v fazi sklenitve pogodbe:

- pogodbo se sklene brez ozira na poziv na razpis, dokumentacijo, ali vsebino ponudbe;
- neprepričljive in nerealne zaveze pogodbenic;
- vključitev podizvajalcev, ki prej niso bili specifikirani;
- pogodbo se uveljavlja še pred dejanskim podpisom;
- kršitev mirovanja pogodbe.

Med fazo sklenitve pogodbe nadzornik:

- razišče, ali vsebina pogodbe ustreza vsebini prvotnega poziva k razpisu in ponudbi;
- kontrolira, ali pogodba vsebuje iste podizvajalce kot so specifikirani v izbrani ponudbi;
- ovrednoti možne spremembe v pogodbi.

Med vpeljavo pakta integritete pri izgradnji latvijske Nacionalne knjižnice, je latvijska vlada dvakrat sprejela postopek, ki je vodil k netransparentni nagradi v pogodbi, kar je izvajalcu dovolilo vložiti zahtevo za postopek pogajanja. To je bilo upravičeno na podlagi nacionalne varnosti in izredne situacije. Strogo gledano so bili ti postopki zakoniti, a je TI Latvija izrazila dvome o potrebi po tem postopku.

7. Implementacija pogodbe

V tej fazi najboljši ponudnik implementira, kar je predpisano v pogodbi, na način in v časovnem roku, ki sta v tej pogodbi določena.

Značilna tveganja:

- najem podizvajalcev, ki niso določeni v pogodbi;
- izvedba pod nižjimi standardi kot prvotno;
- neupravičeno spreminjanje predmeta javnega naročila ali zvišanje njegove vrednosti, preplačila naročila;
- vključitev nekaterih ponudnikov preko podizvajalcev, ki sodelujejo zakonito;
- sprememba izbranega ponudnika in izvajalca;
- odlašanje naročnika pri nadzoru izvedbe pravilne vsebine pogodbe;
- netransparentna izvedba;
- neplačilo podizvajalcev.

Med izvedbo nadzornik razišče, ali izbrani ponudnik spoštuje pogodbo. Odvisno od tipa javnega naročila lahko nadzornik izvaja nadzor na mestu implementiranja pogodbe, kar mu morajo omogočiti vse vpletene pogodbenice. Nadzornik kontrolira, ali se plačila izvajajo brez zamud.

V paktu integritete, ki je bil podpisan v trinajstem okrožju Budimpešte, strokovnjaki javnega naročanja Transparency International Hungary nenehno pregledujejo faze, ki se nanašajo na javna naročila. Vseeno je civilna organizacija objavila poziv na razpis še pred pripravljavalno fazo, da bi rekrutirali tudi neodvisnega inženirskega strokovnjaka, ki naj bi pomagal pri nadzoru inženirskih težav med postopkom javnega naročanja in izvedbi same pogodbe.

Zaradi dolgotrajnosti projekta Nacionalne knjižnice je TI Latvija lahko prispevala k izgradnji knjižnice, predvsem med fazo izvedbe. Eden izmed najpomembnejših elementov je bilo zagotoviti, da se podizvajalec drži sporazuma, kar se tiče pogojev finančnih obveznosti. Pri gradbenih projektih v Latviji se velikokrat zgodi, da pod-

jetja neutemeljeno prosijo za dodatno plačilo, vlada in občina pa temu ugodita, zaradi koruptivnih povezav ali preprosto, ker ni druge poti za dokončanje projekta. Prav to pa je za mesto ključno (primer izgradnje mostu v Rigi, Latviji, kjer se občina ni strinjala z izpeljavo pakta integritete, generalni inšpektor pa je našel več resnih kršitev). Ministrstvo za kulturo je izjavilo, da je prisotnost nadzornika civilne družbe pomagala pri zoperstavljanju gradbenikom, ki so pritiskali nanje glede finančnih zadev.

Nadzornik objavi poročilo o razvoju izvedbe, možnih nepravilnostih in koruptivnih grožnjah tako pogosto, kot je zapisano v PI.

Ob zaključku projekta pripravi nadzornik izčrpno sklepno poročilo o aktivnostih projekta. Pogodbenice morajo vnaprej soglašati o tem, kako pogosto in na katerih stopnjah projekta naj bi se objavilo poročila o postopku javnega naročanja in njegovi izvedbi.

Značilni primeri prežeti s korupcijo, in tisti, ki se jih obravnava kot resnejše nepravilnosti, so pogosto enaki ali povezani med seboj.

IV. SEDANJOST IN PRIHODNOST PAKTA INTEGRITETE

PI kot orodje pospeševanja transparentnosti v javnih naročilih spada med najboljše prakse Organizacije za gospodarsko sodelovanje in razvoj (OECD), povezane z javnimi naročili.

Uporabili so jih že v več kot petnajstih državah, v več kot tristo primerih. Glede na izkušnje so dražja dela tista, katerim bi PI moral dati najvišjo dodano vrednost. Zaradi njihovih značilnosti so lahko politično občutljiva ali pa imajo velik socialni učinek.

Ni treba omeniti, da tudi pakt integritete ne more izkoreniniti korupcije vsepovsod, pa vendar lahko radikalno zniža njeno pojavljanje. Pomembno je, da se pripravi ustrezna in informativna gradiva o paktu in organizira usposabljanja za sodelujoče. Na morebitna navzkrižja interesov ali druge konflikte je treba opaziti pravočasno in se z njimi ustrezno spopasti.

Transparency International Hungary je pripravila gradivo za e-učenje, da bi obvestila in seznanila vsakega zaposlenega/sodelavca v institucijah, ki podpisujejo te pakte in jim omogočila razumevanje in dosledno uporabo. Pravilna uporaba tega orodja je zelo pomembna, saj lahko zaradi napačne uporabe pakt postane zgolj navidezen ukrep in le še eno birokratsko breme.

V Milanu so pred podpisom pakta integritete organizirali zasebne informativne sestanke z združenji in podjetji zasebnega sektorja, da bi jih poučili o novih orodjih in zahtevah.

Nadzornik pakta integritete mora biti samostojna entiteta. Finančno in strokovno samostojnost se najlažje pričakuje od organizacije civilne družbe. Kakorkoli, vlogo nadzornika ima tudi javnost. Pristen nadzor javnosti zmanjšuje pritisk na nadzornika in zagotavlja močan mehanizem nadzora.

Pakt integritete lahko deluje zelo dobro, ko se v postopku pojavi potreba po dodatnem zaupanju. Ko čas predstavlja problem, lahko pravne pritožbe na rezultate razpisa še bolj zavlačujejo postopek in celo uničijo celoten projekt. Takšni pakti integritete potem omogočajo javnim pogodbenim agencijam učenje in širitev spoznanj.

Eno najpomembnejših vprašanj je: Ali lahko pakt integritete zmanjša korupcijo? Odgovor je da, če so pravila javnih naročil poštena, brez znatnih pravnih vrzeli, če je generalno vodstvo naročnika razpisa ustrezno in, če ima vodstvo pravo voljo, da zagotovi pravičnost in integriteto. Če obstaja sum, da je v določenem poslovnem področju močna nezakonita mreža, že obstoječi zapleteni in netransparentni postopki odobritve projektov, elementi močnega političnega vpliva, ipd., se elementi

pakta integritete vseeno lahko uporabljajo, a ne bodo dovolj za zagotovitev pravičnega in transparentnega posla. Do potrebnih informacij lahko dostopa neodvisen ocenjevalec.

Pa vendar ostaja pomembno vprašanje: kako lahko pakt integritete pretvorimo v družbene pogodbe? Kako se lahko določi njihovo vsebino, da bi lahko tudi širša plast družbe nadzorovala porabo javnih sredstev? Kako naj člani pakta integritete najdejo načine za vključevanje javnosti?

Seveda ni mogoče uporabiti pakta integritete v vseh javnih naročilih, dvig njene popularnosti pa lahko preko vpliva, ki ga ima na javno mnenje, pripelje do resne spremembe pravične konkurenčnosti.

Evropska Unija lahko naredi velik korak v to smer, če se odloči za uporabo pakta integritete kot blago merilo pri dodelitvi sredstev, saj je uporaba tega pakta že sama po sebi znak zaveze transparentnosti in poštenemu delovanju v javnem in zasebnem sektorju.

Pakt integritete ni cilj sam po sebi, ampak le začetek poti. Več ljudi ga sprejme, večja je lahko dosežena sprememba v življenjih vseh nas.

With the support of the European Union

